

ALEKSANDRA WIŚNIEWSKA

Dysertacje poświęcone tematyce polskiej, powstałe na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego w latach 1872-1937

STRESZCZENIE. Przedmiot niniejszego artykułu stanowią dysertacje poświęcone Polsce, jej historii i kulturze, powstające na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego w ramach dyscyplin humanistycznych w okresie 1872-1937. Dotychczasowe publikacje na ten temat dotyczą przede wszystkim Polaków zdobywających stopnie naukowe w Wiedniu, brakuje jednak kompletnej informacji bibliograficznej w tym zakresie. W niniejszym opracowaniu za punkt wyjścia przyjęto kryterium przedmiotowe, pragnąc zebrać dysertacje poświęcone tematyce polskiej, niezależnie od pochodzenia ich autora. Na podstawie spisów dysertacji z tego okresu znaleziono 143 prace, w tym najwięcej z historii (95), ponadto ze slawistyki, z geografii, germanistyki, muzykologii, historii sztuki, filozofii oraz antropologii i etnologii. Większości z przytoczonych prac (z pojedynczymi wyjątkami) nie uwzględnia jak dotąd retrospektywna *Bibliografia polska 1901-1939*, ani też *Bibliografia polska XIX stulecia* Karola Estreichera.

Na podstawie mało dotychczas przebadanego źródła wiedzy, jakim są własnoręczne *curriculum vitae* doktorantów, przechowywane wraz z recenzjami rozpraw w wiedeńskim archiwum, przeanalizowano pochodzenie, drogę życiową i przebieg kariery naukowej niektórych mniej znanych autorów rozpraw. Artykuł prezentuje też wybrane sylwetki wiedeńskich profesorów, pod których kierunkiem powstawały prace poświęcone polskiej tematyce. Całość uzupełnia szczegółowy spis 143 dysertacji, w układzie chronologicznym z podziałem na poszczególne dyscypliny, ze wskazaniem możliwości dotarcia do prac obecnych w zbiorach wiedeńskiej Biblioteki Uniwersyteckiej.

SŁOWA KLUCZOWE: dysertacje, tematyka polska, Uniwersytet Wiedeński XIX wiek.

Bibliografia narodowa obejmuje dokumenty wydane zarówno na terenie Polski, jak i poza jej granicami, nie tylko w języku polskim, ale dotyczące Polski i wpisujące się tym samym w zakres poloników.

Świadomy potrzeby dokumentowania poloników był już Józef Załuski, który formułował w 1732 roku projekt swej bibliografii *Bibliotheca Polono-litteraria universalis*, mającej zawierać dzieła wszystkich, „którzy w jakimkolwiek języku pisali kiedykolwiek o sprawach polskich”¹. W tę formułę wpisuje się wiekopomne dzieło Karola Estreichera, w tymże duchu kontynuował je Jan Muszkowski, którego rękopis opracowywanej bibliografii za lata 1901-1925 spłonął w powstaniu warszawskim. Cofając się do czasów zaborów, warto wspomnieć między innymi wykazy publikowane przez kilka lat, począwszy od 1882, przez „Wiadomości Bibliograficzne Warszawskie”, a także „Przewodnik Bibliograficzny” założony przez Władysława Wisłockiego. Po rewolucji 1905 roku powstał projekt utworzenia Instytutu Bibliograficznego w warszawskiej Bibliotece Publicznej, zrealizowany ostatecznie dopiero w 1928 roku, kiedy to powstała Biblioteka Narodowa. W okresie międzywojennym polonika rejestrował w latach 1928-1939 *Urzędowy Wykaz Druków Wydawanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Druków Polskich i Polski Dotyczących Wydawanych Zagranicą*. Pierwszą bibliografię polskich czasopism wydawanych za granicą w latach 1832-1934 opracował Stanisław Zieliński².

Po II wojnie światowej na nowo podjęto trud tworzenia bibliografii zarówno bieżącej, jak i retrospektywnej. Od 1946 roku wznowiono wydawanie bieżącej bibliografii narodowej zatytułowanej *Przewodnik Bibliograficzny. Urzędowy Wykaz Druków Wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej i Poloników Zagranicznych*. W 1970 roku utworzono w Instytucie Bibliograficznym Biblioteki Narodowej osobną Pracownię Bibliografii Bieżącej Poloników Zagranicznych. Działająca już wcześniej sekcja Zakładu Bibliografii Retrospektywnej Instytutu Bibliograficznego (podporządkowana z czasem Pracowni) rozpoczęła prace nad bibliografią retrospektywną za lata 1939-1955, w wyniku czego od 1975 do 2003 roku ukazało się pięć tomów publikacji *Polonica zagraniczne. Bibliografia za okres od września 1939 do 1955 roku* – tom pierwszy pod redakcją Janiny Wilgat, następne tomy pod redakcją Danuty Bilikiewicz-Blanc. Natomiast od 1978 roku wychodzą kolejne tomy *Bibliografii polskiej 1901-1939* (tom pierwszy pod redakcją Janiny Wilgat), które pozwalają stopniowo zapełniać istniejące luki retrospektywne za ten okres, również w zakresie poloników. Wychodzące obecnie polonika rejestrowane są w ramach bieżącej bibliografii narodowej w formie oddzielnej bibliografii *Polonica zagraniczne*. Szczegółową panoramę powyższej tematyki kreśli Bilikiewicz-Blanc w książce *Polonika zagranicz-*

¹ D. Bilikiewicz-Blanc, *Polonica zagraniczne w polskiej bibliografii narodowej*, Warszawa 2007, s. 23 i n.

² S. Zieliński, *Bibliografia czasopism polskich zagranicą [!] 1830-1934*, Warszawa 1935.

ne w polskiej bibliografii narodowej. Rozumienie samego terminu *polonicum* w polskiej bibliografii autorka podaje w ujęciu językowym, etnicznym i przedmiotowym: „Za polonica uważa się książki w języku polskim napisane lub opracowane (zredagowane, zilustrowane itp.) przez Polaków, tłumaczone z języka polskiego oraz tematycznie dotyczące Polski i Polaków, które opublikowano poza granicami państwa polskiego”³.

Nawiązując do potrzeby dokumentowania dorobku naukowego związanego z Polską, artykuł niniejszy stawia sobie za zadanie przybliżenie wiedzy na temat dysertacji poświęconych Polsce, jej historii i kulturze, powstających w ramach dyscyplin humanistycznych na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego w latach 1872-1937. Nowum podejścia stanowi przyjęcie kryterium przedmiotowego *polonicum*, a nie etnicznego, które zazwyczaj przyjmowane bywa za punkt wyjścia. Przeanalizowałam ponad pięć tysięcy tematów dysertacji i na tej podstawie sporządziłam szczegółowy wykaz tych, które odnoszą się do Polski, niezależnie od narodowości autora rozprawy. Tego rodzaju zestawienia brakuje w dotychczasowych opracowaniach. W niniejszej pracy oparłam się też na mało znanej dokumentacji, przechowywanej w archiwach Uniwersytetu Wiedeńskiego – *Rigorosenakten* – zawierającej życiorysy doktorantów i recenzje ich prac.

Warto zwrócić uwagę, że w wypadku dysertacji powstałych do roku 1900 większości z przytoczonych prac doktorskich (z pojedynczymi wyjątkami) nie uwzględnia retrospektywna *Bibliografia polska 1901-1939*, ani też *Bibliografia polska XIX stulecia* Karola Estreichera, co nie dziwi, zważywszy na to, że po części zachowały się one jedynie w rękopisie, po części zaginęły, a tylko nieliczne zostały opublikowane. Do tego dochodzą trudności związane z dotarciem do pełnych danych.

O Polakach studiujących i zdobywających stopnie naukowe na Uniwersytecie Wiedeńskim pisywano wielokrotnie i wieloaspektowo. Najobszerniejsze opracowanie na ten temat zawarł Henryk Barycz w znanej i często cytowanej pracy *Z dziejów polskich wędrówek naukowych za granicę*, w rozdziale *Uniwersytet Wiedeński w życiu umysłowym Polski*⁴. Omawia tam dzieje polsko-austriackich kontaktów naukowych oraz sylwetki wybitniejszych wychowanków wiedeńskiej uczelni na przestrzeni sześciu wieków jej istnienia. Wspomnieć też należy opracowania Romana Taborskiego⁵

³ D. Bilikiewicz-Blanc, op.cit., s. 9.

⁴ H. Barycz, *Z dziejów polskich wędrówek naukowych za granicę*, Wrocław 1969, s. 44-198.

⁵ Por. R. Taborski, *Polacy w Wiedniu*, Wrocław 1992; idem, *Wśród wiedeńskich poloników*, Kraków 1983.

na temat Polaków i poloników w Austrii, które kreślą szeroką panoramę polsko-austriackich stosunków; problematyka studiów na uniwersytecie pozostaje jednak w tle prezentowanych postaci. Niewielki rozdział poświęcony Polakom studiującym w Wiedniu – *Von den Studien der Polen in Wien* – znalazł się także w opracowaniu *Polnisches Wien* autorstwa Jakuba Forst-Battaglii⁶.

Więcej na temat więzi naukowych obu krajów zawarł Józef Buszko w artykule *Udział Polaków w życiu politycznym, naukowym i kulturalnym Wiednia doby konstytucyjnej (1867-1918)*⁷, w którym scharakteryzował oddziaływanie intelektualne wiedeńskiej uczelni w poszczególnych dyscyplinach naukowych. Z kolei Zofia Kowalska⁸ przybliżyła historię studentów polskich w Wiedniu za czasów króla Władysława Jagiełły (1386-1434). W odniesieniu do czasów nowszych Zbigniew Ziomkowski przedstawił dzieje polskich stowarzyszeń akademickich w Austrii na przełomie XIX i XX wieku⁹; *Studia młodzieży polskiej w Austrii 1919-1980* autorstwa Andrzeja Pilcha¹⁰ skupiają się przede wszystkim na działalności polskich organizacji studenckich w Austrii, a załączone tabele ilustrują wybór uczelni i kierunków studiów w latach 1924-1980.

Stosunkowo dokładnie zbadane zostały kontakty Uniwersytetu Jagiellońskiego z wiedeńskim środowiskiem naukowym, które omawiali w swych artykułach między innymi Wiesław Bieńkowski¹¹ i Urszula Perkowska¹². Pierwsza z prac wyjaśnia, w jakim stopniu kontakty z austriackim środowiskiem naukowym przekładały się na badania prowadzone na uczelni krakowskiej w okresie 1870-1914. Druga natomiast przedstawia sylwetki krakowskich akademików, którzy podjęli studia w Wiedniu w latach 1800-1918.

⁶ J. Forst-Battaglia, *Polnisches Wien*, Wien 1983, s. 110-112.

⁷ J. Buszko, *Udział Polaków w życiu politycznym, naukowym i kulturalnym Wiednia doby konstytucyjnej (1867-1918)*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 45, 1993, s. 31-46.

⁸ Z. Kowalska, *Polnische Studenten in Wien in der Zeit des Königs Władysław Jagello (1386-1434)*, w: *Quellenstudien zur polnischen Geschichte aus österreichischen Sammlungen*, red. W. Leitsch, J. Pirożyński, Wien 1988, s. 8-39.

⁹ Z. Tomkowski, *Z dziejów polskich stowarzyszeń akademickich w Austrii w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*, w: *Polacy w Austrii*, red. A. Pilch, Kraków 1976.

¹⁰ A. Pilch, *Studia młodzieży polskiej w Austrii 1919-1980*, Kraków 2008.

¹¹ W. Bieńkowski, *Die Jagellonische Universität in den Jahren 1870-1914 und ihre Kontakte mit der österreichischen Wissenschaft*, w: *Galizien um die Jahrhundertwende*, red. Karlheinz Mack, Wien 1990, s. 79-88.

¹² U. Perkowska, *Études scientifiques des universitaires de Cracovie et Vienne dans les années 1800-1918*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1989, z. 88, s. 295-312.

O ile zagadnienie polsko-austriackich powiązań naukowych i szerzej: działalności Polaków w Austrii – przebadane zostało dość gruntownie (przytoczone wyżej przykłady to tylko niewielki wybór piśmiennictwa w tym zakresie), o tyle wciąż brakuje wielu danych bibliograficznych dotyczących powstających tam prac naukowych, a konkretnie rozpraw doktorskich dotyczących spraw polskich. Pragnąc choć w jakimś stopniu przyczynić się do wypełnienia tej luki, w niniejszej pracy za główny cel postawiłam sobie sporządzenie możliwie kompletnego wykazu dysertacji poświęconych Polsce.

Dane w tym zakresie najpełniej bibliograficznie zostały dotychczas ujęte w obrębie slawistyki obecnej na Uniwersytecie Wiedeńskim od 1849 roku. W 1963 i 1964 roku Otto Peschl¹³ zamieścił na łamach „Wiener Slavistisches Jahrbuch” – najważniejszego pisma slawistycznego Austrii – wykaz dysertacji z dziedziny slawistyki, zaaprobowanych na Uniwersytecie Wiedeńskim w latach 1872-1962. Osiemnaście spośród nich odnosi się do polskiej literatury i języka. Opublikowana niedawno rozprawa Katharine Weisswasser¹⁴, poświęcona historii polonistyki na Uniwersytecie Wiedeńskim, również wymienia w aneksie dysertacje na tematy polskie, powstałe w Instytucie Slawistyki, ale wykaz ten – z wyjątkiem dwóch prac z lat 1928 i 1930 – ogranicza się do rozpraw napisanych, począwszy od lat 60. XX wieku. Zagadnienie dysertacji poświęconych polskiej literaturze i językowi sygnalizuje też wycinkowo Zofia Zielińska w artykule *Das Bild Polens in der österreichischen Kulturgeschichte und der österreichischen Slavistik (1945-1984)*¹⁵.

Najbliżej omawianej tu tematyki sytuuje się artykuł Stanisława Brzozowskiego *Polskie doktoraty na austriackich wydziałach filozoficznych w XIX i XX wieku*¹⁶. Autor, kierując się kryterium etnicznym, uwzględnia w nim doktoraty obywateli polskich na wydziałach filozoficznych austriackich uniwersytetów w Wiedniu, Grazu i w Innsbrucku w okresie 1826-1947.

¹³ O. Peschl, *Wiener Slavistische Dissertationen in der Universitätsbibliothek Wien 1872-1962*, „Wiener Slavistisches Jahrbuch” 10, 1963, s. 195-205; idem, *Wiener Slavistische Dissertationen in der Universitätsbibliothek Wien 1872-1962: Berichtungen, Nachträge, Ergänzungen*, „Wiener Slavistisches Jahrbuch” 11, 1964, s. 216-218.

¹⁴ K. Weisswasser, *Die Geschichte der Polonistik an der Universität Wien von den Anfängen bis zur Gegenwart*, Wrocław 2007.

¹⁵ Z. Zielińska, *Das Bild Polens in der österreichischen Kulturgeschichte und der österreichischen Slavistik (1945-1984)*, „Studia Austro-Polonica” 4, 1989, s. 251-259

¹⁶ S. Brzozowski, *Polskie doktoraty na austriackich wydziałach filozoficznych w XIX i XX wieku*, „Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej” 1988, Seria I, z. 3, s. 3-29; zob. też: S. Brzozowski, *Studia Polaków w Wiedniu*, w: *Polacy w Austrii*, red. A. Pilch, Kraków 1976, s. 79-87.

Przytacza również dane liczbowe odnoszące się do liczby uzyskanych doktoratów z poszczególnych dziedzin w danych okresach i podaje zestawienie merytoryczne według dyscyplin, ilustrując je licznymi przykładami. Całość uzupełnia alfabetyczny spis nazwisk doktorów poszczególnych uczelni z podaniem dyscypliny naukowej i roku uzyskania tytułu. Brakuje jednak zestawienia samych prac.

Niniejsze opracowanie powstało przede wszystkim na podstawie spisów dysertacji: *Verzeichnis über die seit dem Jahre 1872 an der philosophischen Fakultät der Universität in Wien eingereichten und approbierten Dissertationen*¹⁷, wydanych przez dziekanat Wydziału Filozoficznego w Wiedniu (tomy I, II i IV, 1935-1937). Uwzględnione zostały prace doktorskie zaaprobowane na wiedeńskim Wydziale Filozoficznym w ramach dyscyplin humanistycznych, z pominięciem nauk matematyczno-przyrodniczych zawartych w III tomie tej publikacji. Uzupełniające źródło stanowiły, dostępne jedynie w archiwum uniwersyteckim, mikrofilmy z protokołami dokumentującymi obrony doktorskie oraz wspomniane wyżej *Rigorosenakten* – dokumentacja zawierająca recenzje prac i życiorysy doktorantów.

Ramy czasowe niniejszego opracowania – odpowiednio do wspomnianych wyżej spisów, na których się ono opiera – obejmują okres 1872-1937. Dolna granica zbiega się z reformą uniwersytecką¹⁸ w zakresie warunków zdobywania stopni doktorskich. Mocą zarządzenia z 15 kwietnia 1872 roku Ministerstwo Oświaty i Nauczania wprowadziło na trzech wydziałach Uniwersytetu – na Wydziale Filozoficznym, na Wydziale Prawa oraz na Wydziale Medycyny – obowiązek przedstawienia przez kandydata pisemnej rozprawy naukowej, którą dziekan przedkładał następnie dwóm profesorom wydziału do oceny. Dopiero ich pisemna pozytywna recenzja decydowała o dopuszczeniu kandydata do dwóch egzaminów ustnych, których wynik ostatecznie przesądzał o nadaniu tytułu doktora. Wcześniej obowiązywały jedynie egzaminy ustne (*Rigorosen*), które wymagały bardzo szerokiego, ogólnego, wręcz encyklopedycznego zakresu wiedzy; teraz kandydaci mogli w większym stopniu skupić się na wybranej przez siebie dziedzinie, po pierwsze – w dysertacji, która miała dowieść pogłębionej wiedzy w danym zakresie, po drugie – w bardziej niż dotąd sprofilowanych (pod kątem obranej dyscypliny) egzaminów ustnych.

Inną, wprowadzoną nieco później, nowością stało się dopuszczenie kobiet do studiów. Od 1878 roku mogły już uczestniczyć w zajęciach w cha-

¹⁷ F. Gebauer, *Verzeichnis über die seit dem Jahre 1872 an der philosophischen Fakultät der Universität in Wien eingereichten und approbierten Dissertationen*, t. 1-4, Wien 1935-1937.

¹⁸ J. Seidl, *Von der Immatrikulation zur Promotion*, w: *Stadtarchiv und Stadtgeschichte: Forschungen und Innovationen: Festschrift für Fritz Mayrhofer...*, Linz 2004, s. 289-302.

rakterze wolnych słuchaczy, a dopiero od roku akademickiego 1897/1898 zyskały pełne prawa studenckie wraz z możliwością zdobywania stopni naukowych¹⁹.

Mimo wprowadzonego zarządzenia po roku 1873 zdarzały się jeszcze wypadki uzyskania doktoratu bez złożenia rozprawy doktorskiej, co dokumentuje wykaz 27 nazwisk tak wypromowanych doktorów, wyszczególniony w dokumentach archiwum uniwersyteckiego. Tu jednak analizuję jedynie doktoraty uwieńczone dysertacją, szczególnie ze względu na możliwość dotarcia do większości materiałów.

Pragnąc choć pokrótce scharakteryzować zebrane niżej dysertacje, stwierdzić należy, że w badanym zakresie powstały 143 prace, na odnotowanych w tym czasie łącznie 4976 rozpraw (w obrębie dziedzin, w których znalazły się dysertacje poświęcone Polsce), co stanowi niespełna 3% całości. Najwięcej rozpraw dotyczących Polski powstało w zakresie historii (96 prac, czyli blisko 7% spośród doktoratów historycznych zaaprobowanych w latach 1872-1937). Poza tym pojawiły się doktoraty w zakresie slawistyki (18 prac), geografii (9), germanistyki (7), muzykologii (6), historii sztuki (3), filozofii (2) oraz antropologii i etnologii (2).

Przedmiotem niniejszego artykułu nie jest szczegółowa charakterystyka poszczególnych prac i ich autorów, tym bardziej że – jak już wspomniałam – merytoryczne omówienie tematyki polskich doktoratów – a takich jest przeważająca większość – zawarł w przytoczonym artykule Brzozowski, a wcześniej w dużej mierze były przedmiotem badań Barycza. Sylwetki wybitniejszych absolwentów Uniwersytetu Wiedeńskiego znalazły już swe miejsce czy to w leksykonach biograficznych, czy też w cytowanych wyżej pracach. Niemniej warto zwrócić uwagę na kilka innych aspektów i parę mniej znanych przykładów. Bardzo ciekawe i mało dotychczas przebadane źródło wiedzy w zakresie drogi życiowej doktorantów i przebiegu ich kariery naukowej stanowią własnoręczne *curricula vitae*, które wraz z recenzjami rozpraw przechowuje wiedeńskie archiwum. Rzucają one światło na indywidualne naukowe dokonania, obrazują trudności, jakie kandydaci musieli pokonać na swej drodze, wskazują na szczególne relacje na linii mistrz – uczeń oraz przybliżają pochodzenie przyszłych doktorów i przebieg ich edukacji.

Spośród 143 autorów dysertacji 19 pochodzi spoza Galicji – głównie z Czech i z Austrii, pojedyncze osoby podają jako kraj urodzenia Jugosławię, Rosję i Niemcy, dlatego nie zostały objęte wykazem Brzozowskiego. Warto tu wspomnieć, przykładowo, urodzonego w Czechach Ferdynanda

¹⁹ R. Meister, *Geschichte des Doktoratens an der Universität Wien*, Wien 1958, s. 51.

Menčika (1853-1916)²⁰, który w 1877 roku uzyskał doktorat w dziedzinie historii na temat *Die Beziehungen des Hauses Habsburg zu Polen und zu Russland bis zu dem Tode Kaiser Maximilians I.* Pisząc doktorat, Menčik pracował już w Bibliotece Dworskiej w Wiedniu, gdzie doszedł do stanowiska kustosa; w następnych latach wykładał język czeski na uczelniach wiedeńskich, był też członkiem wielu towarzystw naukowych i wydał szereg publikacji z zakresu historii Czech oraz nowszych dziejów Austrii. Na uwagę zasługują również dwie prace poświęcone (w ramach germanistyki) Siegfriedowi Lipinerowi (1856-1911)²¹, pisarzowi, dziennikarzowi i tłumaczowi, który szczególnie zasłużył się jako autor świetnych przekładów Adama Mickiewicza na język niemiecki i który przez wiele lat kierował biblioteką austriackiego parlamentu. W 1925 roku pochodząca z Wiednia Gabriele Brzezina uzyskała doktorat na podstawie pracy monograficznej *Siegfried Lipiner 1856-1911: eine Monographie*, a w 1936 roku Ida Schein z Jugosławii napisała pod kierunkiem prof. Josefa Nadlera rozprawę zatytułowaną *Die Gedanken- und Ideenwelt Siegfried Lipiners*. Lipiner, pochodzący z ortodoksyjnej rodziny żydowskiej w Jarosławiu, również doktoryzował się na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego (*Homunkulus, eine Studie über Faust und die Philosophie Goethes*, 1894). Z kolei wpływom Adama Mickiewicza na literaturę czeską poświęcił swą rozprawę Johann Dostal, wywodzący się z należącego wówczas do Austrii Śląska (*Adam Mickiewicz in der böhmischen Literatur*, 1913). Jej poziom naukowy został wysoko oceniony w recenzji prof. Vaclava Vondráka ze sławistyki.

Również osoby urodzone w Galicji tworzą barwną mozaikę narodowościową: spora część doktorantów ma korzenie żydowskie, kilku ukraińskie oraz niemieckie. Nic też dziwnego, że ich prace odnoszą się często do tych właśnie narodowościowych aspektów na obszarze Galicji – szczególnie w obrębie rozpraw historycznych – i mogą stanowić ciekawy przyczynek do badań nad historią terenów Polski w jej dawnych granicach. Wśród autorów warto wymienić przykładowo Władimira Kuschnira, który doktoryzował się w 1909 roku na podstawie dysertacji *Die galizischen Ruthenen um die Wende des 18. und 19. Jahrhunderts*, pracując zarazem jako dziennikarz i redagując od 1906 roku czasopismo „Ukrainische Rundschau”. Jak podkreśla recenzent jego rozprawy, prof. Jireček, praca zawiera między innymi ważne dane na temat zmian w Galicji pod panowaniem austriackim, jak również odnośnie do wpływów państwa polskiego „tak długo, jak

²⁰ *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, red. E. Obermayer-Marnach, t. 6, Wien 1975, s. 217.

²¹ R. Taborski, *Polacy w Wiedniu*, s. 162-163.

jeszcze istniało”²². Bardzo pozytywną recenzję uzyskała też praca innego doktoranta, syna – jak pisze w życiorysie – „średniozamożnych chłopów ukraińskich”. Nikolaus Kuźniak, którego studia medyczne we Lwowie przerwała wojna i niewola, przeniósł się po 1921 roku do Wiednia, gdzie w 1924 roku uzyskał doktorat z historii na podstawie pracy *Der Adel und die Bauern in Galizien und Podolien im XV. Jahrhundert*. Jej promotor i recenzent zarazem, prof. Hans Uebersberger, ocenił ją jako „świetne studium szczegółowe dotyczące problemów szlachty i chłopów w Polsce”²³.

Z kolei Karl Rathaus, pochodzący z ortodoksyjnej rodziny żydowskiej z Tarnopola, poświęcił swą pracę, zaaprobowaną w 1922 roku, sytuacji Polski podczas powstania styczniowego (*Die innerpolitische Lage und die Diktatur Romuald Traugutts im polnischen Aufstande vom Jahre 1863*). W aktach archiwum nie zachowała się jej recenzja, natomiast sam autor poszedł drogą swych muzycznych uzdolnień. W swym *curriculum vitae* napisał na końcu: „Pozostałoby jeszcze wspomnieć, że jestem autorem wielu utworów muzycznych wykonywanych i ogłoszonych już drukiem w całej Rzeszy Niemieckiej, Wiedniu, Polsce etc.”²⁴. Jego muzyczny życiorys powiódł go z Wiednia do Berlina, w Niemczech dał się poznać jako uznany kompozytor, później w 1932 roku wyemigrował przez Paryż i Londyn do Stanów Zjednoczonych, gdzie w końcu osiadł w Nowym Jorku jako profesor muzyki w Queens College.

Inna ciekawa postać to Karl Völker²⁵, urodzony we Lwowie w rodzinie kolonistów niemieckich, autor rozprawy *Die Reformation in Polen im Spiegel der polnischen Historiographie des 16. und 17. Jahrhunderts* (1909). Jako świetny znawca historii Kościoła polskiego Völker uhonorowany został członkostwem Akademii Umiejętności w Krakowie. Od 1922 roku wykładał teologię historyczną na Wydziale Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu Wiedeńskiego.

Z analizy drogi naukowej, jaką musieli przebyć przyszli doktorzy, ujęci w poniższej bibliografii, wynika, że ich pierwszy etap edukacji, do matury

²² „Die Arbeit enthält wichtige Daten über die Änderungen in Galizien unter der österreichischen Herrschaft, die Einflüsse des polnischen Staates, so lange er noch in der Nachbarschaft existierte, den Zustand des ruthenischen Klerus, die Frage der be-willigten, aber nicht eingeführten ruthenischen Vorlesungen in Lemberg usw”. Recenzja dostępna w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 2778.

²³ „Die vorliegende Arbeit ist eine ausgezeichnete Detailstudie über das Problem Adel und Bauern in Polen. Dem Verfasser ist es gelungen aus den polnischen und russischen Quellen ein wirkliches anschauliches Bild der Verhältnisse zu entwerfen...”. Recenzja dostępna w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 5921.

²⁴ K. Rathaus na podstawie *curriculum vitae* dostępnego w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 5287.

²⁵ J. Buszko, op.cit., s. 39.

włącznie, przebiegał najczęściej w stronach rodzinnych, a następnie około 60% z nich udawało się na studia bezpośrednio do Wiednia. Niemniej ponad jedna trzecia studiowała na dwóch, a nawet trzech uczelniach, w tym co piąty kandydat zaczynał wyższe studia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, skąd przenosił się do Wiednia; inni rozpoczynali w Krakowie, Pradze, Berlinie, Paryżu i we Wrocławiu. Przykładowo, znakomity geograf Ludomir Sawicki (1884-1928), późniejszy profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i założyciel Polskiego Towarzystwa Geograficznego, odbywał studia w Wiedniu, we Lwowie i w Berlinie, nim uwieńczył je w 1907 roku doktoratem (*Physiographische Studien aus den Westkarpathen*).

Zmiana uczelni nie zawsze oznaczała chęć pogłębienia wiedzy na wiedeńskiej wszechnicy; w wielu wypadkach była to konieczność w następstwie działań wojennych na terenie ówczesnej Galicji, co widać w wielu życiorysach roczników, których studia przypadły na okres I wojny światowej i późniejszej inwazji bolszewickiej na tereny polskie. Niejednokrotnie też rozpoczęte w Wiedniu studia przerywał obowiązek służby wojskowej. Janina Szymonowicz, której matura przypadła na rok 1914 w Kołomyi, przeniosła się z rodzicami do Wiednia z obawy przed działaniami wojennymi. Tam podjęte studia zaowocowały w 1924 roku doktoratem językoznawczym ze slawistyki (*Die geschichtliche Entwicklung der substantivischen Deklination der masculinen o- (o- und n) und io (io- und n) Stämme und der neutralen o (o und s) und io- Stämme in den altpolnischen Denkmälern bis zur ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts*), który wysoko ocenił wybitny ówczesny językoznawca, Nikołaj Trubieckoj, jako „kolosalną pracę wykonaną z godną pochwały pilnością i sumiennością”, z pełnym wykorzystaniem dostępnych staropolskich źródeł²⁶. Powołanie do wojska przerwało rozpoczęte w 1908 roku w Wiedniu studia pochodzącego z Przemyśla Stanisława Kohna, który lata 1915-1918 spędził w rosyjskiej niewoli. Niemniej w 1922 roku uzyskał doktorat z historii na temat *Der polnische Aufstand des Jahres 1863 und die russische öffentliche Meinung*. Natomiast Ladislaus Klosowski²⁷, zatrudniony przed wybuchem wojny jako nauczyciel III Gimnazjum w Krakowie, pracował nad doktoratem ze slawistyki, będąc zarazem w czynnej służbie wojskowej. Przesyłał wymagane dokumenty i dysertację, jak to wynika z zachowanych w archiwach dokumentów, pocztą polową do

²⁶ „Die durch all diese ungünstige Verhältnisse und Umstände erschwerte kolosale Arbeit ist mit lobenswertem Fleiss und grosser Gewissenhaftigkeit durchgeführt worden. Die der Kandidatin zugänglichen altpolnischen Quellen sind wirklich vollständig und erschöpfend ausgebeutet worden...”. Recenzja dostępna w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 5933.

²⁷ Na podstawie *curriculum vitae* i recenzji dostępnych w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 4560.

Wiednia i w 1918 roku zdał pomyślnie egzaminy. Jego praca, poświęcona piszącemu po łacinie XVII-wiecznemu poecie Maciejowi Sarbiewskiemu, zyskała bardzo dobrą recenzję prof. Vondráka, podkreślającego czytanie kandydata i niezwykle trafność dobranych przykładów.

Szczególną wymowę mają również te doktoraty, których zawartość de facto spleta się z życiorysem kandydata. Tak było na przykład w wypadku urodzonego w Brzeżanach Nuchima Russa, który po dwóch latach pobytu na froncie I wojny światowej (1916-1918) przez dalsze dwa lata – jak podaje w życiorysie – brał udział w walkach polsko-ukraińskich po stronie ukraińskiej, a kolejny rok spędził w rosyjskiej niewoli. W latach 1922-1925 odbył studia w Wiedniu, w wyniku których w 1925 roku obronił doktorat poświęcony tematyce polsko-ukraińskich antagonizmów: *Der polnisch-ukrainische Antagonismus in Österreich in den Jahren 1867-1906: zur Geschichte des Kampfes der galizischen Ukrainer um ihre nationale Gleichberechtigung und nationalkulturelle Wiedergeburt*. Nie może dziwić opinia prof. Uebersbergera²⁸, zgodnie z którą praca kandydata oddaje w sposób bardzo klarowny i żywy obraz walki Ukrainy o swój byt i rozwój narodowy; opinia, podkreślająca zresztą osobistą, gruntowną wiedzę Russa w tym zakresie, opartą na licznych źródłach.

Osobiste doświadczenie wykorzystane zostało też w pracy poświęconej walkom o Przemyśl w latach 1914-1915, na podstawie której w 1926 roku Franz Stuckheil²⁹ uzyskał doktorat. Urodzony w Pradze absolwent Technicznej Akademii Wojskowej w Wiedniu został podczas I wojny światowej przydzielony do austriackiego Sztabu Generalnego i wziął udział w obronie twierdzy Przemyśl obleganej przez wojska rosyjskie. Po upadku twierdzy dostał się do rosyjskiej niewoli, trafił na Syberię, skąd w drugiej próbie ucieczki udało mu się przedostać do Szanghaju w Chinach i w końcu wrócić do kraju. Już jako emerytowany major, zatrudniony w Wiedeńskim Archiwum Wojennym, podjął studia i pod kierunkiem prof. Srbika obronił pracę doktorską *Der Kampf um Przemyśl 1914/15* na podstawie bogatej dokumentacji źródłowej.

²⁸ „Der Kandidat hat auf Grund eingehender Studien der wissenschaftlicher Literatur, meistens der politischen Tagesliteratur, der Zeitschriften, der Tagespresse, der stenographischen Protokolle des galizischen Landtages und des Wiener Reichrats, ein sehr lebhaftes und klares Bild des Kampfes der Ukraine um ihre nationale Entwicklung in Galizien entworfen. Da er auch die Voraussetzungen dieses Kampfes und die nationalen, ethnographischen und sozialen Grundlagen der ukrainischen Bewegung kennt, ist seine Arbeit eine wertvolle Bereicherung der deutschen historischen Literatur“. Recenzja dostępna w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 8003.

²⁹ F. Stuckheil na podstawie *curriculum vitae* dostępnego w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 9174.

Należałoby też wspomnieć parę nazwisk wybitniejszych wiedeńskich profesorów, pod których kierunkiem powstawały prace na tematy związane z Polską. Wśród nich był między innymi: wybitny muzykolog Guido Adler (1855-1941)³⁰, uczeń Antona Brucknera, autor, redaktor i inspirator istotnych dla swej dziedziny publikacji, np. pierwszej encyklopedii w zakresie muzykologii. Oprócz nowatorskich dokonań w ściśle naukowym zakresie podkreśla się też szczególną atmosferę, jaką tworzył, sprzyjającą rozwojowi jego uczniów. Spośród nich rekrutowali się, przykładowo, Zdzisław Jachimecki, doktoryzowany w 1906 roku na podstawie pracy *Nicolas Gomolka als Psalmenkomponist*, zasłużony dla polskiej muzykologii, późniejszy profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i członek Polskiej Akademii Umiejętności, oraz Józef Reiss, autor rozprawy poświęconej Mikołajowi Gomółce (*Nikolaus Gomolka und seine Psalmenmelodien*, 1910), wykładowca Uniwersytetu Jagiellońskiego i autor licznych publikacji z historii muzyki.

Wybitną osobowością był, wspomniany już, prof. Josef Konstantin Jireček (1854-1918)³¹, władający dziesięcioma językami, początkowo profesor historii powszechnej na uniwersytecie praskim, przejściowo powołany na stanowiska ministra nauczania w Bułgarii oswobodzonej od panowania tureckiego i dyrektor tamtejszej Biblioteki Narodowej, później znowu przebywający w Pradze, a od 1907 roku w Wiedniu, gdzie powierzono mu nowo utworzoną katedrę i seminarium historii Europy Wschodniej. Pod jego kierunkiem powstało wiele prac doktorskich z polskiej historii. Umiał docenić, obok naukowego wkładu, także osobisty wysiłek swych studentów i wytrwałość w zdobywaniu wiedzy. Recenzując w 1914 roku doktorat Dominika Czekałowskiego na temat *Nikolaus Kamieniecki, der erste Großkronhetman in Polen (1457-1515)*, pisał: „Pochodzący z polskiej wsi autor, nauczyciel szkoły powszechnej we Lwowie, który jako pilny samouk nadrobił gimnazjum, zdał maturę i ukończył studia uniwersyteckie, przedstawia niniejszym bardzo starannie wypracowaną monografię z polskiej historii na temat epoki Jagiellonów. Jego biografia hetmana Mikołaja Kamienieckiego (1457-1515) stanowi sumiennie opracowane szczegółowe studium, napisane na podstawie źródeł rękopiśmiennych pochodzących z archiwów Krakowa i Lwowa oraz z tamtejszych muzeów i bibliotek, jak też w oparciu o całą literaturę drukowaną”³².

³⁰ *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, red. L. Santifaller, t. 1, Wien 1993, s. 6.

³¹ *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, t. 3, s. 116.

³² J.K.J. Jireček, recenzja dostępna w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 3910, tłum. A.W.

Do najbardziej znaczących geografów swoich czasów zaliczał się Albrecht Penck (1858-1945)³³, pochodzący z Saksonii i wykładający w Wiedniu, w Berlinie, jak również w Stanach Zjednoczonych, zasłużony szczególnie w dziedzinie glaciologii, autor ponad 400 prac naukowych. Studiowali u niego między innymi Ludomir Sawicki oraz Karl Grissinger, autor prac poświęconych Tatom – w tym rozprawy doktorskiej *Studien zur physischen Geographie der Tatra-Gruppe: mit besonderer Berücksichtigung der klimatischen Verhältnisse* (1891).

Osobną, godną odnotowania kartę zapisał Heinrich Zeissberg (1839-1899)³⁴, austriacki historyk, który po habilitacji w Wiedniu rozpoczął karierę naukową na uniwersytecie lwowskim, a dopiero później objął katedrę wiedeńską. Zasłużony jako autor *Dziejopisarstwa polskiego wieków średnich* (Leipzig 1877, wydanie polskie 1876-1877), powołany w poczet członków Polskiej Akademii Umiejętności, na obu uczelniach wykształcił wybitnych uczniów. W Wiedniu do najzdolniejszych z nich należał niewątpliwie Fryderyk Papée (1856-1940)³⁵, który już w wieku 21 lat w 1877 roku uzyskał doktorat na podstawie pracy *Die polnische Politik in der böhmischen Sukzessionsfrage bei Georgs von Podebrad Sinken 1466-1471*. Papée zasłynął zarówno jako bibliotekarz (m.in. pracownik Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, reorganizator lwowskiej Biblioteki Uniwersyteckiej, a potem dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej 1905-1926), jak i jako historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, autor licznych publikacji, dotyczących głównie czasów jagiellońskich, współzałożyciel Towarzystwa Historycznego we Lwowie, członek Akademii Umiejętności i inspektor jej biblioteki (to tylko część jego bogatego życiorysu). Już pierwsze zdanie jego obszernego sześciostronicowego *curriculum vitae* z wiedeńskich archiwów zdradza historyczne pasje: „Pochodzę z arystokratycznej francuskiej rodziny hugenotów, która wskutek prześladowań w końcu XVII wieku zmuszona była do opuszczenia ojczyzny i udała się do Brandenburgii; następnie jedna jej gałąź wywędrowała podczas wojny siedmioletniej do Austrii, tu przyjęła katolicyzm i osiedliła się wpierw na Węgrzech, a w końcu w Galicji. Urodziłem się 4 czerwca 1856 w Złoczowie...”³⁶.

Wymienione nazwiska i przykłady mają choć po części zilustrować obecność polskiej tematyki w naukowych badaniach prowadzonych

³³ *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, red. E. Obermayer-Marnach, t. 7, Wien 1978, s. 404.

³⁴ H. Barycz, op.cit., s. 160-161

³⁵ *Polski Słownik Biograficzny*, t. 25, Wrocław 1980, s. 161-164.

³⁶ F. Papée, *curriculum vitae* dostępne w archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, nr PN 72, tłum. A.W.

w Wiedniu, szczególnie że prawie jedna trzecia tych prac wypromowana została przed rokiem 1918, gdy Polski nie było na mapie Europy, niemniej Polacy i nie tylko Polacy swoimi dokonaniem nadal budowali jej narodową i kulturową tożsamość.

Załączony wykaz dysertacji ma na celu choćby częściowe wypełnienie luki informacyjnej w tym zakresie. Odnotowuje – w porządku chronologicznym i z podziałem na dziedziny – prace dostępne w zbiorach wiedeńskiej Biblioteki Uniwersyteckiej, łącznie z numerami sygnatur, pod którymi można je zamawiać. Niestety część prac zaginęła, stąd aż przy 40 na 142 dysertacje nie figuruje sygnatura; niekiedy brak też niektórych trudnych do ustalenia danych (np. liczby stron). Jak podaje Otto Peschl³⁷, wiedeńska Biblioteka Uniwersytecka dopiero od 1924 roku otrzymuje (w tym od 1932 regularnie) obowiązkowy egzemplarz wszystkich zaaprobowanych dysertacji, stąd braki dotyczą przede wszystkim wcześniejszego okresu. Dane w poniższym wykazie obejmują kolejno: nazwisko autora, tytuł, liczbę stron, informację, czy jest to rękopis (R), czy też maszynopis (M), rok, numer PN, nazwiska obu recenzentów (w tym promotora pracy) oraz numer sygnatury. Numer PN odnosi się do danych protokołu egzaminacyjnego, zawierającego szczegółowe informacje na temat kandydata (m.in. miejsce urodzenia, przebieg studiów, oceny uzyskane na egzaminach doktorskich), a także można pod nim zamawiać w archiwum uniwersyteckim *Rigorosenakten*, obejmujące życiorys kandydata, recenzje dysertacji, podanie o dopuszczenie do egzaminów końcowych, a niekiedy zachowane inne dokumenty, np. odpisy świadectw. Nazwiska – tam, gdzie były wątpliwości i błędy w oficjalnym wykazie – podałam zgodnie z własnoręcznymi podpisami kandydatów w życiorysie.

Na koniec jeszcze słowo podziękowania niech przyjmą dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Wiedniu mgr Maria Seissl oraz kierownik archiwum mgr Thomas Maisel i jego współpracownicy, dzięki którym życzliwej pomocy stało się możliwe przeprowadzenie kwerendy w powyższym zakresie.

³⁷ O. Peschl, *Wiener Slavistische Dissertationen in der Universitätsbibliothek Wien 1872-1962*, „Wiener Slavistisches Jahrbuch” 10, 1963, s. 195.

Wykaz dysertacji odnoszących się do Polski, zaaprobowanych w latach 1872-1937 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego

Filozofia

- Bierenz Georg Carl: Ludwig Gumplowicz als Sozialphilosoph. III, 242 k. (M) 1924 PN 5953. *Reich-Reininger D-141*
- Rand Rose: T. Kotarbinskis Philosophie. 107, III s. (M) 1937 PN 13686. *Reininger-Meister D-5428*

Historia

- Menčík Ferdinand: Die Beziehungen des Hauses Habsburg zu Polen und zu Russland bis zu dem Tode Kaiser Maximilians I. [276] s. (R) 1877 PN 67. *Zeißberg-Sickel D-13012*
- Papée Friedrich von: Die polnische Politik in der böhmischen Sukzessionsfrage bei Georgs von Podebrad Sinken 1466-1471. 1877 PN 72. *Zeißberg-Büdingen*
- Chrappek Johann: Die Erwerbung der polnischen Krone durch das Haus Anjou. 1878 PN 109. *Zeißberg-Lorenz*
- Viebig Heinrich Eduard: Die politischen Beziehungen zwischen Böhmen und Polen in den Jahren 1335-1356. 135 s. (R) 1885 PN 399. *Zeißberg-Büdingen D-13064*
- Sträßle Josef: Österreichische Politik im schwedisch-polnischen Kriege in den Jahren 1658-1660. [100] k. (R) 1891 PN 665. *Huber-Zeißberg D-13161*
- Stańko Anton: Jakob Uchański als Staatsmann und Würdenträger in der polnischen Kirche. 153 s. (R) 1891 PN 711. *Zeißberg-Büdingen D-13197*
- Schramm Richard: Die deutsche Kolonisation in Nordmähren und Schlesien während des 13. und 14. Jahrhunderts. 173, [3] k. (R) 1902 PN 1464. *Redlich-Mühlbacher D-13540*
- Hadwiger Adolf: Die staatliche Weberpolitik in Österreichisch-Schlesien von 1742 bis 1800. 1902 PN 1498. *Dopsch-Mühlbacher*
- Kołpaczkiewicz Vladimir: Boleslaus des Kühnen Fall und Untergang des Absolutismus in Polen: eine historisch-kritische Untersuchung über das älteste polnische Staatswesen. 53 k. (R) 1904 PN 1798. *Jireček-Hirn*
- Völker Karl Eduard Theodor: Die Reformation in Polen im Spiegel der polnischen Historiographie des 16. und 17. Jahrhunderts. 1909 PN 2621. *Fournier-Redlich*
- Brawer Abraham Jakób: Galizien wie es an Österreich kam; eine historisch-statistische Studie über die inneren Verhältnisse des Landes im Jahre 1772. 107 s. (D Selbstverlag/) 1909 PN 2710. *Fournier-Hirn*; w bibliotece dostępna wersja opublikowana rok później: Leipzig: G. Freytag, Wien: F. Tempsky, 1910 **II 356339**

- Kanarek Heinrich: Genesis und Entwicklung der polnischen Landtage im 15. Jahrhundert. 144 k. (R) 1909 PN 2717. *Fournier-Jireček* **D-13964**
- Kuschnir Wladimir: Die galizischen Ruthenen um die Wende des 18. und 19. Jahrhunderts. 76 k. (M) 1909 PN 2778. *Jireček-Dopsch*
- Jochim Jakob: Die deutsche Besiedlung Schlesiens im 12. und 13. Jahrhundert. 210 k. (R) 1911 PN 3163. *Redlich-Hirn* **D-14142**
- Schur Nichama: Zur Geschichte der bäuerlichen Verhältnisse im altpolnischen Reiche im XV. und XVI. Jahrhundert, unter besonderer Berücksichtigung seiner ruthenischen Provinz. 1913 PN 3591. *Dopsch-Redlich*
- Kohn Srul: Die Gründung und Organisation der Republik Krakau 1815-1818. (R) 1914 PN 3841. *Jireček-Redlich*
- Czekałowski Dominik: Nikolaus Kamieniecki – der erste Großkronhetman in Polen: 1457-1515. 103 k. (R) 1914 PN 3910. *Jireček-Dopsch* **D-14577**
- Czaczkes Mendel Leib: Die inneren Unruhen in Polen im 18. Jahrhundert bis zum Haidamakenausbruch in Human im Jahre 1768. (R) 1914 PN 3985. *Jireček-Redlich*
- Oller Golde: Der polnische Reichstag 1830-1831. [5], 98 k. (R) 1915 PN 4114. *Uebersberger-Příbram* **D-14614**
- Peretiatkowicz Wanda, von: Fürst Adam Czartoryski als Minister des Äußern. 97 k. (R) 1915 PN 4119. *Jireček- Příbram*
- Brawer Frima: Die Geschichte der Juden in Galizien nach der ersten Teilung Polens. 122 k. (R) 1916 PN 4265. *Uebersberger-Příbram* **D-14790**
- Piepes Marie Ernestine: Interregnum und die polnische Königswahl vom Jahre 1573. (R) 1916 PN 4278. *Uebersberger-Dopsch*
- Hirschfeld Samuel: Michael Ezofowicz. XXVIII, 79 k. (M) 1917 PN 4408. *Jireček-Fournier* **D-14887**
- Alter Moses Leser: Die auswärtigen Handelsbeziehungen Lembergs im XV. Jahrhundert. XVIII, 125 k. (R) 1917 PN 4445. *Uebersberger-Příbram* **D-14865**
- Weinert Antonie: Politische Beziehungen zwischen Polen und Österreich seit der Thronbesteigung des König Johann III. Sobieski bis zum Jahre 1681. CXXXVIII k. (R) 1918 PN 4479. *Uebersberger-Fournier* **D-14793**
- Tabor Adalbert: Der schriftliche Verkehr zwischen der Kurie und Polen seit dem Jahre 1075 bis zum Jahre 1215. (M) 1918 PN 4495. *Redlich- Uebersberger*
- Eile Samuel: Österreich und Polen im Jahre 1658. 127 k. (R) 1918 PN 4519. *Příbram-Uebersberger* **D-14783**
- Rosenzweig Gisele: Die Verschwörung der Zborowski. (M) 1919 PN 4716. *Redlich*
- Sacher Eisig: Studien und Materialien zur Theresianischen Judengesetzgebung sowie zur Verwaltungsgeschichte der galizischen Judenschaft in den Jahren 1772-1780. 1920 PN 4858. *Dopsch- Příbram*
- Bander Natan Bernard: Die deutsche Kolonisation in Kleinpolen bis zum Tode König Kasimirs des Großen im Jahre 1370. (R) 1921 PN 4959. *Uebersberger-Redlich*

- Klar Friedrich: Der Novemberaufstand des Jahres 1830, mit besonderer Berücksichtigung seines Einflusses auf Galizien. VIII, 159 k. (R) 1921 PN 4966. *Uebersberger-Příbram* **D-14969**
- Dym Juda: Die Verwaltung Galiziens unter Goluchowski von 1848-1860. V, 113 k. (M) 1921 PN 5038. *Uebersberger-Příbram* **D-14991**
- Schenkel Chaja Hudes: Die nationale Komödie in Polen. VI, 142 k. (R) 1921 PN 5097. *Jagič-Uebersberger* **D-14975**
- Kaphan Anna: Die Politik Österreichs gegenüber dem polnischen Aufstande des Jahres 1863. 1921 PN 5119. *Uebersberger-Příbram*
- Koreniec Sophie: Beziehungen des ukrainischen Hetmans Iwan Ostapowyc Wyhowskyj zu Polen. 1921 PN 5151. *Uebersberger-Příbram*
- Horowitz Eugenie: Die Lage der Bauern in Polen und die Entwicklung der „Glaebae adscriptio“ bis zum Jahre 1573. (R) 1921 PN 5159. *Uebersberger-Redlich*
- Mieses Eva: Der Aufstand in Galizien im Jahre 1846. 1921 PN 5193. *Uebersberger-Příbram*
- Reifer-Hartung Jakob: Die Völkerwanderung und die slawische Welt. VII, 157 k. (M) 1921 PN 5194. *Redlich-Dopsch* **D-15234**
- Margulies Isidor: Russland in den Jahren 1584-1606 und seine Beziehungen zu Polen. [9], XVI, 121 k. (R) 1921 PN 5198. *Uebersberger-Příbram* **D-15238**
- Rathaus Karl: Die innerpolitische Lage und die Diktatur Romuald Traugutts im polnischen Aufstande vom Jahre 1863. 77 k. (R) 1922 PN 5287. *Uebersberger-Příbram* **D-15218**
- Fränkel Pauline: Österreichs Stellungnahme zur Konstitution des 3. Mai. 1922 PN 5336. *Uebersberger-Příbram*
- Reiss Arnold: Das Verhältnis der Dekabristen zu Polen und ihre Beziehungen zur polnischen Befreiungsbewegung. (M) 1922 PN 5346. *Uebersberger-Příbram*
- Akstmeyer Taube: Thaddäus Kościuszko und der polnische Aufstand von 1794. (R) 1922 PN 5348. *Uebersberger-Příbram*
- Ratzenstein Adele: Zebrzydowskis Aufruhr („Rokosz Zebrzydowskiego“). 112 k. (R) 1922 PN 5418. *Uebersberger-Příbram* **D-15254**
- Rosen Mina: Słowacki in seinen vormessianischen Dramen unter dem Einflusse Shakespeares. 112 k. (R) 1922 PN 5427. *Jagič-Uebersberger* **D-15284**
- Bogdan Amalia Josefa: Kohlen- Bergbau und Wirtschaft. (M) 1922 PN 5442. *Dopsch-Redlich*
- Taubes Adele: Österreich und die Königsfrage in Polen: 1655-1669. 246 k. (R) 1922 PN 5489. *Uebersberger-Příbram* **D-15281**
- Einleger Ettel: Alexander I. und das Herzogtum Warschau. 162 k. (R) 1922 PN 5506. *Uebersberger-Příbram* **D-15427**
- Kohn Stanislaus: Der polnische Aufstand des Jahres 1863 und die russische öffentliche Meinung. 84 k. (R) 1922 PN 5508. *Uebersberger-Srbik* **D-15409**
- Balaban Therese: Geschichte der polnischen Emigration in Frankreich (1831-1848). 117 k. (M) 1923 PN 5632. *Uebersberger-Příbram* **D-313**

- Rothberger Samuel: Die Stellung des Fürsten Kaunitz zur polnischen Frage 1763-1772. 72 k. (M) 1923 PN 5690. *Příbram- Uebersberger* **D-364**
- Liebmann Debora: Kaiser Nikolaus I. und das Königreich Polen (1825-1832). 102 k. (M) 1923 PN 5747. *Uebersberger-Příbram* **D-288**
- Fischbach Mendel: Die Stellung Österreichs zur polnischen Frage vor und auf dem Wiener Kongress. 78 k. (M) 1923 PN 5790. *Příbram-Dopsch* **D-413**
- Strzygowski Edmund: Der polnische Revolutionsreichstag von 1830-1831. 86 k. (M) 1923 PN 5802. *Uebersberger- Srbik* **D-415**
- Friedler Menasche Josef: Die galizischen Juden vom wirtschaftlichen, kulturellen und staatsbürgerlichen Standpunkte aus betrachtet 1815-1848. 126, II k. (M) 1923 PN 5806. *Příbram-Dopsch* **D-423**
- Bergmann Moses: Der polnisch-ruthenische Antagonismus in Galizien in den Jahren 1848- 1867. Zur Geschichte des Kampfes der Ruthenen um ihre national-politische Gleichberechtigung. 137 k. (M) 1924 PN 5858. *Uebersberger-Dopsch* **D-4**
- Hornik Chaim Josef: Der soziale Unterbau des Bauernaufstandes vom Jahre 1846 in Galizien. 100 k. (M) 1924 PN 5869. *Uebersberger-Dopsch* **D-35**
- Kuzniak Nikolaus: Der Adel und die Bauern in Galizien und Podolien im XV. Jahrhundert. IV, 118 k. (M) 1924 PN 5921. *Uebersberger-Dopsch* **D-64**
- Polisiuk Jakob Beer: Reformideen und Reformbewegungen zur Zeit des polnischen Staatverfalles. 95 k. (M) 1924 PN 5943. *Uebersberger-Dopsch* **D-158**
- Gerstenfeld Melanie: Polen und die Hanse bis um die Mitte des 15. Jahrhunderts. X, 130 k. (M) 1924 PN 5949. *Dopsch-Ottenthal* **D-143**
- Ruhdörfer Ignaz: Liberale und demokratische Strömungen in Polen zur Zeit der Teilungen bis zum Kościuszko-Aufstand. 140, IV k. (M) 1924 PN 6062. *Uebersberger-Dopsch* **D-224**
- Hornberg Malie: Die wirtschaftlichen und sozialen Verhältnisse im Königreich Polen während des Aufstandes im Jahre 1830-1831. 89 k. (M) 1925 PN 7029. *Uebersberger-Dopsch* **D-555**
- Friedmann Filip: Die galizischen Juden in den Jahren 1848-1868. 338 k. 1925 PN 7031. *Příbram- Uebersberger*; brak dysertacji, ale dostępna opublikowana później praca: Die galizischen Juden im Kampfe um ihre Gleichberechtigung (1848-1868). Frankfurt am Main: Kauffmann, 1929. VIII, 215 s. **FB Judaistik GII-559**
- Krpetz Johann: Schlesien und Deutschland in ihren Beziehungen vom Tode Boleslaus III. von Polen (1139) zum Tode Heinrichs III. von Breslau (1266). 105 k. (M) 1925 PN 7040. *Redlich-Ottenthal* **D-456**
- Kalman Henryk: Österreich und der polnische Aufstand vom Jahre 1863. V, 134 k. (M) 1925 PN 7046. *Uebersberger-Dopsch* **D-509**
- Apisdorf Feige: Das Handwerk und die Handwerkerzünfte im mittelalterlichen Lemberg. 137 k. (M) 1925 PN 7084. *Uebersberger-Dopsch* **D-542**
- Russ Nuchim: Der polnisch-ukrainische Antagonismus in Österreich in den Jahren 1867-1906: zur Geschichte des Kampfes der galizischen Ukrainer um

- ihre nationale Gleichberechtigung und nationalkulturelle Wiedergeburt. 122 k. (M) 1925 PN 8003. *Uebersberger-Dopsch* **D-532**
- Klarsfeld Laura: Dr. Florian Ziemiałkowski: eine geschichtliche Monographie. IX, 121 k. (M) 1925 PN 8045. *Uebersberger-Dopsch* **D-597**
- Goliger Natan: Der Kampf um die Grundhörigkeit in Polen im 15. und 16. Jahrhundert. (M) 1925 PN 8060. *Dopsch- Uebersberger*
- Scharfspitz Salo: Bathorys Politik gegenüber Moskau bis zum Frieden von Jan Zapolski. 116 k. (M) 1925 PN 8074. *Uebersberger-Dopsch* **D-691**
- Weinkopf Johann: Die staatlichen Beziehungen Deutschlands unter Heinrich V zu Böhmen, Polen und Ungarn. V, 200 k. (M) 1925 PN 8087. *Redlich-Dopsch* **D 461**
- Wiesenberg Janina: Das Rechtsverhältnis des Grossen Kurfürsten Friedrich Wilhelm von Brandenburg zu Polen 1640-1657. VIII, 123 k. (M) 1925 PN 9019. *Uebersberger-Dopsch* **D-758**
- Schapira Pinkas: Die revolutionären Bewegungen der Polen in Galizien im Jahre 1848. (M) 1925 PN 9079. *Ribl-Dopsch*
- Scheininger Dorian: Österreich und Polen im Bewegungsjahre 1848. 140 k. (M) 1926 PN 9167. *Uebersberger-Dopsch* **D-1039**
- Stuckheil Franz: Der Kampf um Przemyśl 1914/15. Kilka liczb. 1926 PN 9174. *Srbik-Dopsch* **D-15432**
- Sass Chaim: Die Habsburger und die Königswahlen in Polen in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts. 125 k. (M) 1926 PN 9278. *Uebersberger-Dopsch* **D-979**
- Friedländer Helene: Die galizische Landtagsresolution: ein Beitrag zur Geschichte der polnisch-österreichischen Beziehungen in den Jahren 1859-1873. [4], VI, 160 k. (M) 1926 PN 9313. *Uebersberger-Dopsch* **D-845**
- Krulik Jakob I.: Die Bauernreform vom Jahre 1864 im Königreiche Polen. 108,[5] k. (M) 1926 PN 9396. *Uebersberger-Řřibram* **D-1072**
- Rosenfeld Helene: Napoleon in der polnischen Literatur. 158, XXXVII k. (M) 1926 PN 9427. *Řřibram-Uebersberger* **D-1090**
- Richter Perla: Die Stellung Österreichs zum polnischen Aufstand im Jahre 1863. 118 k. (M) 1927 PN 9536. *Ribl-Dopsch* **D-1517**
- Frey-Köppel Marie Louise: Die Vorgeschichte der polnischen Königswahl im Jahre 1733. IV, 84 k. (M) 1927 PN 9745. *Uebersberger-Dopsch* **D-1216**
- Heiden Markus: Das Jahr 1846 in Galizien im Lichte neuer Quellen. 142 k. 1927 PN 9799. *Ribl-Dopsch* **D-1255**
- Manbar Emanuel Martin: Die Kaisermächte und der vierjährige polnische Reichstag. III, 84 k. (M) 1927 PN 9815. *Uebersberger-Dopsch* **D-1405**
- Schäfler Sala: Der österreichische Feldzug gegen das Herzogtum Warschau im Jahre 1809. 106 k. (M) 1928 PN 9897. *Uebersberger-Dopsch* **FB Osteuropäische Geschichte Diss-15210**
- Tewel Salomea: Die Bestrebungen zur Errichtung einer Polenherrschaft in Moskau zu Beginn des XVII. Jahrhunderts. 88 k. (M) 1928 PN 9936. *Uebersberger-Dopsch* **D-1619**

- Eisenstein Aron: Die Stellung der Juden in Polen im XIII. und XIV. Jahrhundert. XI, 241 k. (M) 1928 PN 10093. *Redlich-Dopsch* **D-2061**
- Landau-Gumpłowicz Helene: Die Entwicklung der polnischen sozialistischen Bewegung in Kongresspolen seit der Entstehung der polnischen sozialistischen Partei – P.P.S. – bis zum Beginne des XX. Jahrhunderts: mit einem Überblick über die ideologische Entwicklung bis zur Entstehung der P.P.S. 104 k. (M) 1929 PN 10399. *Uebersberger-Dopsch* **D-1863**
- Höchsmann Gertraud: Österreichs Polenpolitik von 1696 bis 1699. 174, XIV k. (M) 1929 PN 10406. *Srbik-Dopsch* **D-2126**
- Wagner Oskar: Die Union von Brest im Lichte des polnischen Staatsgedankens. 150 k. (M) 1929 PN 10473. *Uebersberger-Dopsch* **D-2337**
- Lewin Maurycy: Geschichte der Juden in Galizien unter Kaiser Josef II: ein Beitrag zur Geschichte der Juden in Österreich. V, 104 k. (M) 1933 PN 11910. *Ribl-Bauer* **D-3632**
- Meiseles Samuel: Die Kolonisation Galiziens unter Kaiser Josef II. X, 220 k. (M) 1934 PN 12051. *Dopsch-Bauer* **D-3654**
- Jaszan Iwan: Soziale Unruhen in Ostgalizien im Jahre 1648. 91 k. (M) 1934 PN 12142. *Uebersberger-Bauer* **D-3565**
- Halleman Jakob: Die Entstehung der ruthenischen Nationalbewegung in Galizien. 112 k. (M) 1934 PN 12265. *Ribl-Redlich* **D-3537**
- Rokos Karl: Gedanken zum Rückerwerb von Schlesien in den Jahren 1763-1866. 102 k. (M) 1936 PN 13097. *Srbik-Dopsch* **D-4530**
- Weidenfeld Josef: Die gesetzliche Stellung der Juden Galiziens von der Märzrevolution bis zum Verfassungsjahr 1867. 194 k. (M) 1936 PN 13286. *Bauer-Winkler* **D-5137**
- Ochs David Binem: Die Aufklärung der Juden in Galizien 1772-1848. 139 k. (M) 1937 PN 13462. *Bauer-Brunner* **D-4844**

Historia sztuki

- Zaloziemyj Wladimir Sergej von: Studien zur Geschichte der Architektur und Plastik der Renaissance Krakaus vom Anfang des XVI. Jahrhunderts bis zum Übergang in die Barockkunst. 138 k. (R) 1919 PN 4614. *Dvorak-Strzygowski* **FB Kunstgeschichte Diss-1919/01**
- Lukaczer Helene: Die polnische Baukunst in der romanischen Epoche. 94 k. 1921 PN 5239. *Strzygowski- ?* **FB Kunstgeschichte Diss-1921/01**
- Nobl Friederike: Die Synagogen der aschkenasischen Juden in Mittel- und Osteuropa. XXXI, 234 k. (M) 1933 PN 11691. *Strzygowski-Dopsch* **D-3317**

Muzykologia

- Zawiłowski Konrad: Stanislaus Moniuszko. (R) 1906 PN 1525. *Adler-Jireček*
- Jachimecki Zdzisław: Nicolas Gomolka als Psalmenkomponist. (R) 1906 PN 2187. *Adler- Jagič*
- Reiss Josef Ladislaus: Nikolaus Gomolka und seine Psalmenmelodien. 1910 PN 2838. *Adler-Jireček*; dostępna w: Zeitschrift der Int. Musikgesellschaft, Jg. 13, Leipzig 1911 **FB Musikwissenschaft Sign. Z-68**
- Weisse Hans: Der instrumentale Kunstwalzer auf historischer Basis unter der erücksichtigung der Werke Schuberts, Chopins und Brahms. 1919 PN 4607. *Adler-Dopsch*
- Wollerner Louise: Studien zur polnischen Psalmenkomposition des XVI. Jahrhunderts und ihrer Beziehung zu Frankreich. 116 k. (M) 1933 PN 11699. *Lach-Orel D-3432*
- Lauer Rubin: Der polnische Tanz und sein Eindringen in die Kunstmusik. 93 s. (M) 1935 PN 12583. *Lach-Orel D-4042*

Geografia

- Grissinger Karl: Studien zur physischen Geographie der Tatra-Gruppe: mit besonderer Berücksichtigung der klimatischen Verhältnisse. 146, III k. (R) 1891 PN 670. *Penck-Mann D-13159*
- Werthgarner Ernst: Niederschlags-, Abfluss- und Verdunstungsverhältnisse im Gebiete der preußischen Warthe zwischen Pogorzelice und Landsberg 1884-1895. 48 k. (R) 1901 PN 1429. *Penck-Mann D-13529*
- Hanslik Erwin: Die Kulturverhältnisse der polnischen Westbeskiden. 168 k. (R) 1906 PN 1999. *Penck-Oberhummer D-13426*
- Sawicki Ludomir von: Physiographische Studien aus den Westkarpathen. 169 s. (R) 1907 PN 2338. *Brückner-Oberhummer D-13801*
- Fränkel Alexander: Bevölkerungs- und wirtschaftliche Verhältnisse im Stryj- und Oporgebiet: bis zur Vereinigung der beiden Flüsse bei Synowodztwo Wyzne. 99 k. (R) 1909 PN 2641. *Oberhummer- Brückner D-13947, D-13947/Karten*
- Reiniger Therese: Wirtschaftsgeographie Ostgaliziens. 73 k. (R) 1918 PN 4541. *Oberhummer- Brückner D-15105*
- Langner Fanny: Ländliche Siedlungsgeographie in Ostgalizien mit besonderer Berücksichtigung der deutschen Kolonisation. 155 k. (R) 1922 PN 5286. *Oberhummer- Brückner D-15217*
- Arnold Rosalie: Die anthropogeographischen Verhältnisse im oberschlesischen Industriebezirk. 71 s., [7] k. (M) 1925 PN 6089. *Oberhummer- Brückner D-450*

Pickholz Fischel: Die Verkehrswege Polens mit besonderer Berücksichtigung der Wasserstrassen. a-e, VI, 204 k. (M) 1931 PN 10893. *Oberhummer-Mahatschek D-2649*

Antropologia i etnologia

Kuhn Walter: Die jungen deutschen Sprachinseln in Galizien: ein Beitrag zur Methode der Sprachinselforschung. 244 s. 1931 PN 10914. *Haberlandt-Koppers; dostępna wersja drukowana: Münster: Aschendorff, 1930. (Deutschtum und Ausland; Heft 26/27) FB Germanistik S XXVIII c5*

Sandauer Eleonore: Paßstraßen der westgalizischen Karpathen. (R) 1918 PN 4555. *Oberhummer- Brückner*

Germanistyka

Dawidowski Karl: Die ältesten in deutscher Sprache verfassten Urkunden der Stadt Krakau. (R) 1906 PN 2157. *Seemüller-Minor*

Korger Johann: Sarbievius (Sarbiewski) in der deutschen Literatur. (R) 1912 PN 3508. *Weilen-Much*

Laszkiewicz Anton: Adam Mickiewicz' „Pan Tadeusch (Herr Thaddäus) oder Der letzte Einritt in Litauen“ in deutschen Übersetzungen: mit besonderer Berücksichtigung der Übersetzung von Siegfried Lipiner. [200] k. (R) 1914 PN 3945. *Brecht-Kraus D- 14570*

Brezina Gabriele: Siegfried Lipiner 1856-1911: eine Monographie. 90 k. (M) 1925 PN 8041. *Arnold-Much D-595*

Steiner Erich Johannes: Thaddäus Rittner: sein Leben und sein Werk. 189 k. (M) 1932 PN 11474. *Arnold-Kralik D-3068*

Silberberg Helena: Stanisław Przybyszewskis deutsche Dichtungen. 144 k. (M) 1934 PN 12359. *Castle-Nadler D-4159*

Schein Ida: Die Gedanken- und Ideenwelt Siegfried Lipiners. 120, [4] k. (M) 1936 PN 13263. *Nadler-Kralik D-5099*

Slawistyka

Heilpern Aron: Die subjektlosen Sätze im Polnischen. (R) 1904 PN 1755. *Jagič-Ji-reček*

Dostal Johann: Adam Mickiewicz in der böhmischen Literatur. IV, 150 k. (R) 1913 PN 3688. *Vondrák-Rešetar D-14335*

Balicki Juliusz: Fabian Sebastian Klonowicz als Satiriker und Richter seiner Zeit im Lichte seiner Epoche. 138 k. (R) 1913 PN 3744. *Vondrák-Rešetar D-14690*

Romański Viktor: Zabłockis und Trembeckis politische Ansichten: ein Beitrag zur polnischen Literatur des 18. Jahrhunderts. (R) 1913 PN 3748. *Vondrák-Rešetar*

- Doller Sabina: Der Einfluß von Brant' „Narrenschiff“ auf Klonowicz' „Worek Judaszów“ nebst einem Exkurse über die Satire. 74 k. (R) 1916 PN 4221. *Vondrák-Rešetár* **D-14932**
- Bloch Jenna: Die Balladen in der polnischen Literatur. 120 k. (M) 1918 PN 4457. *Vondrák-Rešetár* **D-14914**
- Klosowski Ladislaus: Quem ad modum Horatius vestigia proprietatis suae apud Sarbievium, clarissimum Poloniae poetam expresserit. (M) 1918 PN 4560. *Vondrák-Hauler*
- Leżańska Janina: Die Reimkunst in den Gedichten des Kazimir Przerwa Tetmajer im Verhältnisse zu den Reimen anderer wichtigerer polnischen Dichter. (R) 1919 PN 4616. *Vondrák-Kutschmer*
- Schenkel Abraham: Die Satire im Mittelalter Polens. (R) 1919 PN 4699. *Vondrák-Geyer*
- Tauber Josef: Die Fabel in der polnischen Literatur. (R) 1919 PN 4700. *Vondrák-Radermacher*
- Schuster Dawid Josef: Die ukrainischen Elemente bei den polnischen Dichtern des 19. Jahrhunderts. (R) 1919 PN 4733. *Vondrák-Schenkl*
- Reichmann Sabina: Die Reflexe der Poesie Byrons in den lyrisch-epischen Dichtungen Mickiewiczs, Malczewskis und Slowackis. 119 k. (R) 1919 PN 4739. *Vondrák-Uebersberger* **D-14881**
- Szymonowicz Janina: Die geschichtliche Entwicklung der substantivischen Deklination der masculinen o- (o- und n) und io (io- und n) Stämme und der neutralen o (o und s) und io- Stämme in den altpolnischen Denkmälern bis zur ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts. 1924 PN 5933. *Trubetzkoy-Uebersberger*
- Mühlstein Anna: Die Entwicklung der Idylle in der polnischen Literatur: mit besonderer Berücksichtigung fremder Einflüsse. 113 k. (M) 1926 PN 9369. *Jokl-Uebersberger* **D-875**
- Eichel Friederike: Die Entwicklung des Romanes in Polen bis zur Neige des XVIII. Jahrhunderts. 150 k. (M) 1926 PN 9370. *Uebersberger-Jokl* **D-888**
- Olexyncer Gusta: Marja Konopnickas literarische Tätigkeit. 236, VI k. (M) 1928 PN 10006. *Trubetzkoy-Uebersberger* **D-1165**
- Kahane Dawid: Juden und Judentum in der polnischen Literatur des XIX. Jahrhunderts: ein Beitrag zur Geschichte der Juden-Frage in Polen. IV, 134 k. (M) 1930 PN 10593. *Trubetzkoy-Uebersberger* **D-2148**

ALEKSANDRA WIŚNIEWSKA

Dissertations on Polish subject themes written at the Faculty of Philosophy of Vienna University in the years 1872-1937

ABSTRACT. The present article discusses the academic dissertations related to Poland, its history and culture, written at the Philosophical Faculty of the University of Vienna within the framework of humanistic disciplines between 1872-1937. The publications on the subject hitherto published address primarily biographies of well-known Poles pursuing their academic career in Vienna, but there is no relevant comprehensive bibliographical information available. The starting point for the present work is the subject criterion, which has resulted in a compilation of dissertations on Polish subjects regardless of the origin of their authors. On the basis of the lists of dissertations from the period in question, 143 relevant works have been found: the majority of the material on historical issues (95), followed by Slavic studies, geography, German studies, musicology, history of art, anthropology and ethnology. The bulk of the discussed works, with a few exceptions, is not included in the retrospective bibliography *Bibliografia polska 1901-1939* and *Bibliografia polska XIX stulecia* by Karol Estreicher.

Hand-written CVs submitted by PhD students of the University at the time, constituting the material of interest not addressed so far, provided an enormous source of information for the author. The CVs, along with reviews, are currently held in the Viennese archives. A close scrutiny of the material made it possible to analyse the social background, life and the professional career of some, hitherto lesser known, authors of the dissertations. The article also presents individual profiles of Viennese professors who were research supervisors to dissertations related to Polish subject matters. The article is complemented with a detailed annotated list of the 143 mentioned dissertations given in a chronological order and subdivided into particular disciplines with an indication of their availability in the collections of the university library in Vienna.

KEY WORDS: PhD dissertations, Polish studies, University of Vienna, the 19th c.